

UNIVERSITATEA BABEȘ–BOLYAI CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEATRU ȘI FILM
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEATRU ȘI FILM

**STIL SI PRACTICĂ ACTORICESCĂ:
DIMENSIUNILE ARTISTICE ȘI SOCIALE ALE UNEI CARIERE
ACTORICEȘTI DIN SECOLUL AL XIX-LEA**

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător științific

Prof univ. habil. dr Miklós Bács

Doctorand:

Katalin Ágnes Bartha

2022

Cuprins

INTRODUCERE	5
Perspectiva biografică și optica <i>performance studies</i>	6
Descrierea stilului de joc și probleme de abordare	13
1. CADRUL BIOGRAFIC ACTORICESC.....	18
1.1 Actrița cu sensibilitate socială și generoasă	27
1.1.1. Activitatea Kornéliei Prielle pentru asociații civice și profesionale.....	30
1.1.1.1 Contextul teatral al adunării generale al Societății Maghiare de Cultură din Transilvania.....	32
1.1.2 Actrițele și practica donațiilor.....	36
1.2 Actrița națiunii.....	38
1.2.1. Dimensiunile spațiale ale faimei.....	42
1.3 Relațiile sociale și Kornélia Prielle	51
1.4 Imagine casnică și identitate profesională	64
1.4.1 Veniturile din teatru	75
2. ARTA JOCULUI SCENIC.....	81
2.1 Amintirile spectatorilor și jocul scenic din secolul al XIX-lea: noua și chiar și mai recenta naturalețe	81
2.1.1 Jocul sensibil și naturaleța romantică.....	82
2.1.2 Un nou tip de naturalețe.....	89
2.1.3 Naturaleța recentă.....	93
2.2 Construcție actoricească și tipologii de rol: subiectivitățile actriței de salon	97
2.2.1 Definiții enciclopedice și de estetica teatrală.....	97
2.2.2 Coduri teatrale.....	99
2.2.3 Discursul instituțional	101
2.2.4 Practici teatrale europene.....	103
2.3 Tipologia personajelor și imaginea publică	104
2.3.1 Rolurile se adaptează actriței sau actrița își adaptează viața cotidiană la rolurile ei? 105	
2.3.2 Salonul scenic	111
2.3.2.1 Spații experiențiale	112

2.3.2.2	Saloanele scenice ale spectacolului <i>Familia Fourchambault</i> : o încercare de reconstituire.....	113
2.3.2.3	Pe scenă, doamnă de salon; în salon, actriță; acasă gospodină.....	118
2.3.3	Relația dintre imaginea de actriță și rolul teatral:două exemple de actrițe	120
2.3.3.1	Găsirea tipului de rol potrivit.....	121
2.3.3.2	Atașamentul la tipul de rol.....	125
2.3.3.3	Efectele spectacologice ale convențiilor de pe scenă și din afara scenei	129
2.4	Actoria ghidată de normele sociale (Zikka)	133
2.4.1	Contextul apariției primei spioane maghiare pe scenă	134
2.5	Actoria condusă de pasiune (Cora)	142
2.5.1	Instrumentarul priellean	145
2.5.2	Forța interpretării și natura experiențială a construcției rolurilor	148
2.5.3	Spectaculozitatea pasiunii moderne	151
2.5.4	Pe diferite scene teatrale	157
2.5.5	Probleme ale patologiei.....	159
	CONCLUZII.....	161
	ANEXĂ.....	173
	Surse vizuale, fotografii	173
	Hărți	194
	Diverse note ale Kornéliei Prielle	196
	BIBLIOGRAFIE.....	220

Cuvintele-cheie ale disertației de doctorat:

stil de joc, Kornélia Prielle, secolul al XIX-lea, rol, naturalețe creatoare, dimensiune performativă, cultură scrisă și cultură întrupată, *performance studies*, istoriografie teatrală, teatru maghiar

Structura și rezumatul tezei de doctorat

Cercetarea analizează evoluția jocului actoricesc din această perioadă în legătură cu cariera unei actrițe din secolul al XIX-lea, Kornélia Prielle (1823-1902). Una dintre întrebările de bază ale cercetării a fost: ce înseamnă stilul de joc în arta actorului și cum pot fi descrise schimbările din acest domeniu? În relație directă cu această problemă s-a pus problema modului în care putem să accesăm, să lecturăm și să interpretăm sursele teatrale ale trecutului în raport cu arta actorului.

Istoriografia teatrală contemporană abordează cu precauție problema stilului în arta actorului și, de cele mai multe ori, își organizează argumentele în jurul unui grup bine definit de surse bibliografice pentru a pune în lumină această problemă. Prin combinarea metodelor folosite până acum și evaluarea rezultatelor cercetărilor anterioare, dar și prin includerea și interpretarea cercetărilor fundamentale efectuate în domeniu, prezenta cercetare plasează stilurile de joc al artei actorului din secolul al XIX-lea și practicile în schimbare ale acestora într-un nou context, asociate cu cariera unei anumite actrițe și, bineînțeles, făcând conexiuni cu stilurile de joc ale generațiilor de actori de dinaintea și de după ea. Optica și ipotezele *metodei biografice*, ale *istoriografiei teatrale* și ale *performance studies* se interconectează aici într-un mod special, având ca punct de intersecție stilul actoricesc.

Stilurile de joc, care variază de la o cultură teatrală la alta, dar și de-a lungul timpului, sunt considerate mai degrabă un set normativ decât un stil normativ general, și susținem că ele nu există ca atare, ci sunt doar obiectivate în practica actoricească. Structura tezei de doctorat a fost construită pornind de la această ipoteză.

Prima jumătate a tezei examinează caracteristicile carierei de actriță ale Kornéliei Prielle într-un cadru biografic, în legătură cu problematica modului de joc actoricesc (*1. Cadrul biografic actoricesc*), în timp ce a doua jumătate se concentrează asupra jocului scenic contemporan, atât prin regândirea și elaborarea conceptelor și a metodologiilor legate de stilurile de joc, cât și prin examinarea surselor și materialelor unor spectacole concrete (*2. Artă jocului scenic*). Dubla focalizare a biografiei la scară micro-istorică și a *performance studies* implică faptul că interpretările *biografiei artistice* prielleiene sunt legate de studiul unor contexte sociale care sunt

relevante pentru captarea *modului de joc* ale perioadei. Ea nu consideră limbajul actoricesc prielleian, aspectele gesturale și mimetice sau de tehnică vocală ca existând în sine, ci ca un set de cunoștințe bazate pe un sistem de coduri de acțiuni și moduri de comportament din epocă. Analiza relevă caracteristicile carierei de actriță ale lui Prielle, înglobarea socială a trăsăturilor sale de personalitate, respectiv a caracteristicilor stilistice. Această parte a lucrării evidențiază aspecte sociale importante pentru a-i surprinde stilul de joc: sensibilitatea sa socială, gesturile sale de caritate și susținere (1.1. și subcapitolele), caracteristicile stilului ei de viață, familia sa, rețeaua sa de contacte, reputația sa, relațiile sale cu companiile de teatre din provincie (capitolele 1 și 1.2), relațiile sociale în contextul comportamentelor normative (capitolul 1.3), locuința și veniturile sale (capitolul 1.4) și valorile exprimate prin intermediul acestora.

A doua parte a tezei se concentrează asupra jocului scenic contemporan și a trăsăturilor ale jocului prielleian distinctive: modalitățile de schimbare ale sensului naturalității creatoare (capitolul 2.1 și subcapitolele), împletirile dintre tipurile de rol și imaginea actriței, precum și dimensiunile performative ale interpretării lui Prielle (capitolele 2.2 și 2.3), iar apoi, în raport cu două construcții de roluri de ale sale, modalitățile de joc determinate de normele sociale (capitolul 2.4) și instrumentele, posibilele efectele și dimensiunile spațiale ale răspândirii stilului său de joc determinat de pasiune (capitolul 2.5). Acest al doilea capitol major explorează întrebări precum: de ce a fost importantă determinarea ideologico-estetică a unei anumite perioade pentru impactul/succesul unui anumit spectacol? Cum și cu ce instrumente a transmis artista semnificațiile spectacolului? Care a fost semnificația schimbării modului și a stilului de joc prielleian și ce nevoi ale publicului a satisfăcut acesta?

Se poate afirma că studiul carierei și a performanțelor scenice ale Kornéliei Prielle s-a dovedit a fi un domeniu extrem de propice pentru studiul artei actorului din secolul al XIX-lea, întrucât actrița a jucat pe scenele teatrului profesionist maghiar din acea perioadă timp de șase decenii și jumătate, din anii '40 până la începutul secolului XX. După perioada de primadonă (începând din 1841) de la trupele ambulante din provincie, a devenit membră a Teatrului Național din Pesta în 1859, respectiv 1861. Aici a jucat o gamă largă de roluri, aproape trei sute de personaje, interpretate timp de aproape trei mii de seri la Teatrul Național, la care se adaugă un număr mare de spectacole prezentate în provincie. De-a lungul carierei sale a avut ocazia de vedea și a juca împreună cu marii actori maghiari deschizători de drumuri (Doamna Déry, Miklós Udvarhelyi, Pál Jancsó, Mimi De Caux). La apogeul carierei sale, în epoca lui Ede Paulay la National (1878-1984), a fost partenera

lui Mari Jászai, József Szigeti, Imre Nagy și Emília Márkus, printre alții, iar la începutul secolului XX, nenumărați tineri actori aspiranți sau chiar începători au avut încă ocazia de a vedea legenda vie.

Tratarea monografică a carierei sale a fost realizată anterior de Edit Mályuszné Császár, care a abordat și cariera actricească a primului și, totodată, celui de-al treilea soț al ei, Kálmán Szerdahelyi (*Viața unui cuplu de actori*, 1956). Volumul a valorificat bine date teatrale și biografice de diferite tipuri, dar a omis să ofere o interpretare nuanțată a operei sale artistice, a spectacolelor și a construcțiilor sale de roluri. Faptul că canonizarea ei a început încă în timpul vieții este un indiciu al importanței artistei. Pentru a comemora cei cincizeci de ani de carieră a lui Prielle ca actor, critic și teoretician de teatru, Pál Rakodczay a publicat monografia *Prielle Kornélia: viața și arta ei* (1891), a cărei primă parte examinează, în ordine cronologică, biografia artistei, iar a doua oferă o descriere a plasticii corporale și cronicile dintre cele mai importante roluri ale acesteia. Interpretările plastice ale lui Rakodczay ale rolurilor artistei și viziunea sa sensibilă asupra performanțelor colegilor acesteia îl fac să se detașeze de descrierile din secolul al XIX-lea despre modurile și tipurile de joc și poate deveni o cheie de înțelegere și un mediator inițiat al a celui prielleian.

Chiar și cu cele două abordări monografice menționate mai sus, sursele biografiei și ale operei sale sunt vaste și a devenit esențial să fie explorate și interpretate din perspectiva aleasă, cea a stilului de joc scenic. Activitatea sa a generat un corpus remarcabil de texte și, fiind persoană cu o moștenire scrisă, putem privi opera sa dintr-o perspectivă personală unică prin intermediul propriilor sale texte. Unele dintre aceste documente sunt disponibile în surse publicate, în cărți și în presă, iar altele sunt păstrate în diverse muzee, arhive și biblioteci. O parte din obiectele sale de odinioară sunt păstrate în orașul natal, la Biserica Reformată din Sighetu Marmației. Corespondența sa vastă și inedită se găsește la Biblioteca Națională Széchényi din Budapesta, împreună cu diferite însemnări, scrieri și fotografii, iar Muzeul Național și Institutul de Istorie a Teatrului din Budapest păstrează multe fotografii ale actriței.

Atunci când am luat în considerare viața sa civilă și scenică în contextul sistemului normativ contemporan, a trebuit să ținem cont de fragmentarea și complexitatea extremă a biografiei sale și de faptul că, în consecință, aceste evenimente nu pot fi cuprinse într-o singură narațiune liniară.

Plus valoarea tezei este, prin urmare, o combinație a metodelor deja indicate: combinația dintre *cultura scrisă* și *cultura „întrupată”*. Diana Taylor asociază această dublă abordare cu conceptele

de arhivă și repertoriu. Potrivit autoarei, repertoriile de cunoștințe corporalizate, transmise prin gesturi, limbaj vorbit, mișcare, dans, cântec și alte mijloace performative, sunt de fapt o alternativă complementară la sistemele de stocare și transmitere a cunoștințelor care pot fi extrase din arhivele scrise. În acest fel, ea propune, de fapt, o reinterpretare a înțelegerii proceselor istorice. În consecință, în cadrul oferit de *performance studies*, focusul legitim al investigației poate fi îndreptat în mod la fel de legitim către vehiculele de cunoaștere corporalizată (gesturile transmise și practicile corporalizate) ca și către cultura scrisă, care este centrul preferat și exclusiv al istoriografiei (Taylor, *The Archive and the Repertoire*, 2003.)

Faptul că nu dispunem nici de documente audio, nici de documente filmice din perioada studiată îngreunează abordarea și descrierea schimbărilor apărute în modurile și stilurile de joc într-un proces mai lung, diacronic, astfel încât principalii purtători și sursele esențiale ale spectacolelor de teatru rămân descrierile textuale supraviețuitoare, deși dimensiunile ce țin de corporalitate și sonoritate ale spectacolelor ar trebui să fie un focus la fel de valabil și legitim al cercetărilor ca și textele.

Printre modalitățile și metodele de a înțelege și descrie schimbarea stilului de joc, următoarele s-au dovedit a fi cele mai utile: examinarea *repertoriului jucat* și a impactului stilului dramelor/scenariilor care stau la baza acestuia asupra spectacolelor; evidențierea *continuității și discontinuității*, a tradiției și noutății; discutarea *relației cu actorii importanți, de o valoare capitală în canonul european*, alături de metoda de relaționare cu diferite generații de actori; punerea unui accent puternic pe dimensiunea performativă: posibilitatea de surprindere a corpului și a vocii, a gestului și a dicției în narațiunea textuală și în mediile vizuale. O altă metodă în istoriografia teatrală este analiza *manualelor de teatru*, a regulilor și *codurilor de bune maniere* folosite în diferite perioade. Pe lângă autorii străini, un alt grup important de surse de analiză pentru studiul nostru sunt metodele de arta actorului compilate de autori precum József Bajza, Gábor Egressy, Ede Paulay și Antal Váradi, precum și literatura codurilor comportamentale din acea perioadă. Teza lucrează cu o combinație a tuturor acestor metode posibile, cu atât mai mult cu cât aplicarea exclusivă a unui singur punct de vedere ar prezenta o imagine prea reduționistă.

Aceste considerente metodologice au condus la utilizarea conceptului de *naturalețe creatoare*. Naturalețea a fost unul dintre conceptele dominante în teatrul maghiar din secolul al XIX-lea, alături de reprezentare. Capitolul 2.1, *Amintirile spectatorilor și jocul scenic din secolul al XIX-lea: noua și chiar și mai recenta naturalețe*, surprinde schimbările modului și stilului de joc nu

doar în relația dintre repertoriul gestual și cel al pronunției, care poate fi descrisă în succesiunea generațiilor de actori, ce se rigidizează și apoi caută să se reînnoiască și să creeze altele noi, ci și în schimbarea conceptului de naturalețe de la o perioadă la alta. Întrebarea de la care plecăm este: cum se obține noua naturalețe, cum este percepută această noutate, cum devine ea din nou naturală și apoi, odată învechită, cum este înlocuită de o naturalețe și mai nouă? Exemplele sale merg de la începuturile teatrului profesionist maghiar până la sfârșitul secolului al XIX-lea. Astfel, capitolul vorbește despre naturalețea sentimentalismului și romantismului (2.1.1), despre noul tip de naturalețe (2.1.2) și despre naturalețea și mai recentă (2.1.3).

Capitolul 2.2, *Construcție actoricească și tipologii de rol: subiectivitățile actriței de salon*, analizează modalitățile de utilizare a conceptului de tip de rol, genuri de rol actoricesc (szerepkör – maghiară / emploi – franceză / typecasting – engleză / Rollenfach – germană) prin intermediul lexicoanelor teatrale, al definițiilor de estetică teatrală și al studiului discursului instituției contemporane (legi, regulamente, managementul companiei teatrale, corespondență, rubrica agentului de teatru, practica teatrală în străinătate). În acest fel, se demonstrează că schimbarea istorică a conceptului de tipologie de personaj este inevitabilă în practica și istoriografia teatrală. Prin intermediul carierei Kornéliei Prielle, capitolul analizează ce anume dezvăluie tipologia (actriță de salon) despre arta actriței, construcția imaginii ei și relația cu imaginea normativă contemporană a femeii. Studiul „actorului de salon” este abordat din perspectiva dimensiunii mereu prezente și active a subiectivității, în legătură cu stilul de interpretare în schimbare de-a lungul timpului, pe baza reconstrucțiilor experiențelor ei de viață cotidiană.

Capitolul 2.3, *Tipologia personajelor și imaginea publică*, demonstrează cum rolul în teatru este strâns legat de subiectivitatea și imaginea de sine a actorului. Prin rolurile jucate în piesele de teatru și alte acțiuni publice, marile actrițe ale secolului al XIX-lea și-au creat o imagine de sine care a devenit marca lor personală. Examinarea tipologiei de „actriță de salon” în cariera Kornéliei Prielle pare a fi o temă inevitabilă, deoarece rolurile din perioada sa de la Teatrului Național pot fi în mare parte clasificate în această tipologie. Capitolul examinează apoi construcția scenică de salon în contextul relației ei cu spațiul (în spectacolul *Familia Fouchambault* de Augier, în care a jucat rolul doamnei Fouchambault) și îl reinterpretează, extinzându-i semnificațiile istorico-social-artistice. Prin examinarea trăsăturilor distinctive ale carierei lui Lilla Bulyovszky, prin analiza diferitelor modalități de definire a tipologiilor de personaje și de formare a imaginii actrițelor s-a reușit prezentarea unui alt tip de mentalitate în abordarea artei actorului; analiza de

control, dezvăluind diferite norme de comportament, a ajutat la înțelegerea fenomenelor tipice și atipice de interpretare în arta actorului.

Capitolul 2.4, *Actoria ghidată de normele sociale*, printr-o încercare de reconstituire a dimensiunii performative a rolului contesei Zikka în spectacolul *Dora* (V. Sardou), se stabilește o legătură cu problemele piesei și cu întrebările arzătoare ale societății contemporane, de exemplu dacă noblețea este obligatoriu însoțit și de respect și ce poate face o doamnă de rang distins, dar fără avere, respectiv o marchiză într-o lume dictată de bărbați.

Capitolul 2.5, *Actoria condusă de pasiune*, susține că interpretarea rolului Cora (din piesa *L'Article 47* a lui Belot) poate fi văzută ca un punct de cotitură în cariera actriței, capabilă să-și reînnoiască instrumentele actoricești, să întruchipeze pasiunea și suferința extremă. Prin includerea în joc a deviantului și a normalului, a neobișnuitului și a neconvenționalului, în scenele cu situații limită care arată simptomele pierderii rațiunii s-au reflectat inclusiv asupra piesei însăși ca fiind diferită de normativ: asupra suspendării temporare a regulilor de rol într-un limbaj ludic prielleian care, potrivit unui critic de provincie, era admirată chiar și de colegii de pe scenă ai actriței. Studiul numeroaselor reprezentații din provincie ale lui Prielle în acest rol a relevat, de asemenea, dimensiunea spațială a modului în care un stil de joc se răspândește și devine dominant în sistemul teatral maghiar contemporan. În același timp, modalitatea de interpretare este legată de problematica mai largă care, prin teme și personaje spectacolelor, a organizat interesul conștient și mai puțin conștient al publicului spectator de teatru, constituirea individuală și colectivă a acestui interes.

Concluziile stabilesc conexiuni între capitole în contextul cercetărilor anterioare, al noilor surse biografice și al aspectelor tangibile ale modului de joc al actriței, se raportează la actriță ca la o figură socială influentă și un creator de artă al secolului al XIX-lea și deschide noi direcții de cercetare.

Teza este completată de o *Anexă*, în care documentele prezentate sunt rezultatele cercetărilor de bază: numeroase surse vizuale utilizate în analize; scrierile și însemnările inedite ale Kornéliei Prielle până acum nepublicate, esențiale pentru înțelegerea carierei sale; două hărți bazate pe reconstituirea spațiilor în care a jucat, dintre care una prezintă locurile de desfășurare a spectacolelor sale din provincie înainte și după 1868, iar cealaltă, locurile în care a interpretat rolul Corei, esențial pentru reînnoirea limbajului ei actoricesc.

BIBLIOGRAFIE

ÁBRÁNYI Emil.

1880. A magyar játékszín drámai művészetéről. Prielle Kornélia és Felekiné a színpadon
Magyarország és Nagyvilág. 17. évf. jan. 11. 2.sz.

ALPÁR Ágnes

1986. *Az István téri Színház 1872–1874*. Budapest, Magyar Színházi Intézet,
(Színháztörténeti füzetek 76.)

AMBRUS Zoltán

1890. Prielle Cornélia. *A Hét. Társadalmi irodalmi és művészeti közlöny*. okt. 26. 43. sz.
I. évf. 267–268.

ADY Endre

1955. Prielle Kornélia Debrecenben (Debreczeni Hírlap 1899. április 20.) In: *ADY Endre
Összes prózai művei: Újságcikkek, tanulmányok*, 1 (1897. szeptember–1901. május), kiad.
FÖLDESSY Gyula, Bp., Akadémiai Kiadó.

AUGIER Émile

É. n. *A Fourchambeault család*. Színmű 5 fv. Ford. Fáy J. Béla, OSZK. SzT, N.Sz.F. 139.
(Paulay Ede rendezőpéldánya)

BAJOMI LÁZÁR Endre szerk. vál. jegyz.

1987. *Francia tükrök. Válogatás a 19. század magyar vonatkozású francia irodalmából*.
Bp., Magvető.

BAJZA József

2004. Dramaturgiai és logikai leckék, magyar színbírálók számára (1836). In: KERÉNYI
Ferenc vál. bev. jegyz.: *Bajza József: Szó és tett jellemzik az embert*. Kolozsvár, Kriterion
Könyvkiadó, 177–192.

1836. Dramaturgiai és logikai leckék, magyar színbírálók számára. *Kritikai Lapok*. 1836.
VII.33–145.

BAKER Michael

1978. *The Rising of the Victorian Actor*. Totowa, New Jersey: Rowman and Littlefield.

BÁLINT Lajos

1967 *Egy színésznő háromszáz szerepe* In: Bálint Lajos: *Karzat és páholy*, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 61–65.

B. BALME, Christopher

1997. Interpreting the Pictorial Record: Theatre Iconography and the Referential Dilemma. *Theatre Research International*, Volume 22 , Issue 3 , Autumn, 190–201. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0307883300017004>

2008. Theatre Historiography, In Christopher B. Balme: *The Cambridge Introduction to Theatre Studies*, Cambridge University Press. 96–117.

Theatre Iconography. In: BALME: *The Cambridge Introduction to Theatre Studies*, Cambridge University Press, 2008. 102–106.

BARDON Robert

2021. *Style for Actors. A Handbook for Moving Beyond Realism*. London, New-York, Routledge.

BARTHA Katalin Ágnes

2010. *Színházi fizetés mint a karrier mutatója: Szentgyörgyi István jövedelmei*, Erdélyi Múzeum, 72, 1–2, 112–123.

2010. *Shakespeare Erdélyben: XIX. századi magyar nyelvű recepció*, (Irodalomtörténeti füzetek 167), Bp., Argumentum Kiadó, 104–107.

2014. 19. századi Shakespeare-előadások mai színpadi öröksége: III. Richárdok. In: *Képes beszéd: Színház- és filmművészeti tanulmányok*. EGYED Emese szerk. 99–118. Kolozsvár. Erdélyi Múzeum-Egyesület. (Színház-és filmművészeti tanulmányok; 2.)

2015. *Színházi professzió és presztízs Kolozsváron a 19. század utolsó harmadában*. Erdélyi Múzeum, 3. 46–78.

2016. *Életpályák, programok a közművelődés szolgálatában: Tanulmányok az EMKE 130 évéről*, szerk. BARTHA Katalin Ágnes, Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 193–250.

BAYARD Jean-François-Alfred

1852. *Tiszaháti libácska* vígjáték egy felvonásban, Bayard u. magyar színre alkalmazta Bulyovszky Lilla, Sz. 3332.

BAYER József

1887. *A nemzeti játékszín története.*, Bp., Magyar Tudományos Akadémia.

BELOT, Adolph

A 47ik cikk. Dráma 5 felvonásban, előjátékkal. Irta Belot Adolf, fordította R[adnótfáy].S[ámuel] R[endező]p[éldány], jelzete: N. Sz. N. 148

Adolf [!] BELLOT [!]: *47-ik cikk.* KÁMSZDT, Sz. 2407. 244, 290.

1871. *L'article 47. Drame en cinq actes et six tableaux* Représenté pour la première fois à Paris sur le Théâtre de l' Ambigu-Comique, le 20 Octobre 1871, Paris, E. Dentu, Éditeur, Libraire de la Société des Auteurs et Compositeurs Dramatiques et de la Société des Gens de Lettre. <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k96681742.texteImage> ;

É.n. *L'Article 47 or Breaking the Ban.* A Drama in Three Acts, by Adolph Belot. Translated and Adapted to the English Stage by Henry L. Williams. Chicago, The Dramatic Publishing Company, (s.y) https://books.google.ro/books?id=v4Y-MQAACAAJ&printsec=frontcover&hl=hu&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

BELUSZKY Pál

1990. A polgárosodás törékeny váza: Városhálózatunk a századfordulón I.: (Városhierarchia — vázlat, tényképekkel, *Tér és Társadalom*, 4, 13–56.

BELUSZKY Pál, GYÖRY Róbert

2003. „*A város a láz, a nyugtalanság, a munka és a fejlődés*” Magyarország városhálózata a 20. század elején, *Korall*, 11–12, 199–238.

BENJAMIN Walter

1969. Párizs a XIX. század fővárosa. In: *Walter Benjamin: Kommentár és prófécia.* Gondolat Kiadó, 75–81.

BEÖTHY Zsolt

1882. *Színműírók és színészek. 1878–1881.* Bp., Athenaeum R.T.

BERENSON, E. GIOLI E. ed.,

2013. *Constructing Charisma: Celebrity, fame and power in nineteenth century Europe,* New York, Berghahn,

BERLANSTEIN Lenard R.,

2001. *Daughters of Eve: A Cultural History of French Theater Women from the Old Regime to the Fin de Siècle.* Cambridge, Massachusetts, London, England Harvard University Press,

BLAHA Lujza

1987, Blaha Jujza *Naplója*. Közreadja CSILLAG Ilona, Bp., Gondolat.

BORBÍRÓ Fanni

2007. Budapesti nőegyletek 1862–1904. In: *A nők világa: Művelődés- és társadalomtörténeti tanulmányok*, szerk. FÁBRI Anna, VÁRKONYI Gábor, Bp., Argumentum, 185–207.

BRAUDY Leo

1986. *The Frenzy of Renown: Fame and its history*. New-York, Oxford, Oxford University Press.

BROWN, Steven D. & STENNER, Paul

2009. "Foucault and Subjectivity". In: Steven D. Brown & Paul Stenner: *Psychology without Foundations: History, Philosophy and Psychosocial Theory*, SAGE Publications Ltd, 153–174.

BULYOVSZKY Lilla

1857. Estély. In: B. L., *Novellái: Ujabb novellák*, Pest, Müller Emil Könyvnyomdája, III, 1–116.

1857. Az arisztokraták műkedvelő előadásáról (1856. márc. 15.). In BULYOVSZKY Lilla., *Novellái: Ujabb novellák*, III, 25–26.

1858. *Válaszom Gyulai Pál Egy kis curiosum c. tárczacikkére*. Pesti Napló, febr. 17. 38. sz.

1858. *Úti naplója*. Pest, Boldini Róbert Könyvnyomdája, I-II.

BUZINKAY Géza

1992. A középosztály lakásideálja In: HANÁK Péter öá, bev., *Polgári lakáskultúra a századfordulón*, Bp., MTA Történettudományi Intézet (Társadalom és Művelődéstörténeti Tanulmányok, 10).

CANNING, M. Charlotte, Thomas POSTLEWAIT

2010. *Representing the Past. Essays in Performance Historiography*. University of Iowa Press,

CARTON Sydney [ROZSNYAI Kálmán]

1929. Szerdahelyi Kálmán. *Napkelet*, 10, 781–791.

1902. Prielle Kornélia levelesládájából. *Vasárnapi Újság*, jún. 1, 22 sz.
http://epa.oszk.hu/00000/00030/02525/pdf/VU_EPA00030_1902_22.pdf .

CZENNER Mihály

1967. *Prielle Kornélia: Emlékbeszéd és adattár*. Bp., Színháztudományi és Filmtudományi Intézet, Országos Színháztörténeti Múzeum.

1967. *Prielle Kornélia szerepei a Nemzeti Színházban..* In: CENNER Mihály: *Prielle Kornélia: Emlékbeszéd és adattár*. Országos Színháztörténeti Múzeum, Budapest, (Színháztörténeti füzetek 2.), 15–26.

COOPER T Barbara

2017« Translating French Drama for English Audiences: Adolphe Belot's L'Article 47 », *Cahiers victoriens et édouardiens* [En ligne], 86 Automne |, mis en ligne le 01 novembre 2017, consulté le 30 juin 2021. URL : <http://journals.openedition.org/cve/3323> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/cve.3323>

CZIFRA Mariann

2013. Zseni a panteon kertjében, Kazinczy Eugénia pályája. *Századvég*, új folyam, 2. 68. szám, 59–100.

DAVIS Jim, NORMINGTON Katie, BUSH-BAILEY Gilli, BRATTON Jacky

2011. Researching Theatre history and historiography. In: Baz KERSHAW, Helen NICHOLSON eds. *Research methods in theatre and performance*. Edinburgh University Press, 86–109.

DAVIES, Tracy C.

1989 Questions for a Feminist Methodology in Theatre History In: *Interpreting the Theatrical Past: Essays in the Historiography of Performance*, ed. Thomas Postlewait, Bruce A. McConachie, University of Iowa Press, 59–81.

1991. *Actresses as Working Women*. Their Social Identity in Victorian Culture. London and New York: Routledge

DAVIS Jim

2014. *European Theatre Performance Practice 1750–1900 (Critical Essays on European Theatre Performance Practice)*. Routledge.

DAVIS, Jim-Normington, Katie- BUSH-BAILY, Jilly- BRATTON, Jacky eds.

2011. "Researching Theatre History and Historiography." In: *Research Methods in Theatre and Performance*, edited by: Baz Kershaw, Helen Nicholson, Edinburgh, Edinburgh University Press, 86–110.

DÉRYNÉ Naplója

1900. s. a. r. kiad. BAYER József, Bp., Singer és Wolfner, I–III.

1966. *Színészparadoxon/A dráma költészetéről*. Fordította Görög Livia, Budapest, Magyar Helikon.

DOWNER, Alan S.

2014. Nature to Advantage Dressed: Eighteenth-Century Acting. PMLA, 1943. 58. 1002-1037. In: Jim DAVIS ed.: *European Theatre Performance Practice 1750-1900 (Critical Essays on European Theatre Performance Practice)*. Routledge, 3–38.

DUMAS Alexandre ifj.

É.n. *Gauthier Margit*, dráma 5 felvonásban, id. Dumas Sándor regénye után franciából Bulyovszky Lilla, KÁMSZ DT. Sz. 1116.

ELLEY Geoff

1990. *Nations, Publics and Political Cultures: placing Habermas in the nineteenth century*. Transformations: Comparative Study of Social Transformations, Working Papers, University of Michigan, Ann Arbor, (42).

ENGEL Johann Jakob

1785–1786. *Ideen Zu Einer Mimik*, Berlin, Mylius, I–II.

ENYEDI Sándor

1979. *Színháztörténeti pillanat*. Színház. Színházművészeti és Kritikai folyóirat. XII. évf. 12. sz. 47–48.

EGYED Emese

2014. Harmónia és rend. A régisseur-munkakör leírása a XIX. század első feléből In: EGYED Emese: *Láttató világok*. Marosvásárhely, Mentor Kiadó, 359–366.

EGY LÁTCSÖVES ÚR

1879. Színházi csevegés, *Pesti Hírlap*, dec. 3.;

FÁBRI Anna

1987. *Az irodalom magánélete - Irodalmi szalonok és társaskörök Pesten 1779–1848*. Bp., Magvető.

2004. "Eszmesúrlódások". A 19. századi magyar közirodalom a (pesti) társaséletről. *Budapesti Negyed* 46, 4, 5–38. <https://epa.oszk.hu/00000/00003/00033/fabri.html>

FÁBRI Anna szerk.

2001. *A művelt és udvarias ember: A társas viselkedés szabályai a magyar nyelvű életvezetési és illemtankönyvekben (1798–1935) (Szöveggyűjtemény)*, Mágus, Bp.

FERENCZI Zoltán,

1897. *A kolozsvári színház története*, Kolozsvár, Ajtai K. Albert ny.

FISCHER-LICHTE, Erika

1989, "Theatre and civilising process. An approach to the history of acting." In *Interpreting the theatrical past: essays in the historiography of performance*, edited by Thomas Postlewait and Bruce A. McConachie, Iowa City : University of Iowa Press, 19–36.

2002. *History of European drama and theatre*, London, Routledge,

2004. Some Critical Remarks on Theatre Historiography. In *Writing and Rewriting National Theatre Histories*, szerk., S. E. Wilmer, Iowa City: UIP. 1–16.

FODOR István

1939. *Kántorné az első legnagyobb magyar tragika végállomása Marosvásárhelyen.* (Kronikás Füzetek), Marosvásárhely, Szílagyi ny.

FOLLINUSZ János

1874. Szerdahelyi Kálmán életéből. *Magyar Polgár*, febr. 27, 47 sz.; febr. 28, 48 sz.; márc. 1., 49. sz.

FOSTER, Susan Leigh

1995 ed. *Coreographing History*. Bloomington , Indiana University Press.

1996. *Coreography and Narrative. Ballet's Staging of Story and Desire*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

FRASER Nancy

1985. What's critical about Critical Theory? The Case of Habermas and Gender. *New German Critique*, no. 35, 97–131. <https://doi.org/10.2307/488202>
<https://www.jstor.org/stable/488202>

FREUD Sigmund

1960. Psychopathic Characters on the Stage. *The psychoanalytic Quarterly*, 11:4, 459–464.

GAAL György

1999. Kétszáz éve született Gyergyai Ferenc nyelvész, muzsikus, Kolozsvár 1848-as követe, királybírája, *Keresztény Magvető*, 3–4, 135–136.

2016. Haller Károly a városvezető és -szépitő jogtudós, az EMKE alapítója. In: BARTHA Katalin Ágnes szerk. *Életpályák, programok a közművelődés szolgálatában: Tanulmányok az EMKE 130 évéről*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 193–250.

GAJDÓ Tamás szerk.

2001. *Magyar színháztörténet: 1873–1920*. Bp., Magyar Könyvklub – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet.

2003. *Dívák, primadonnák, színésznők. Jászai Mari, Fedák Sári, Karády Katalin*. Ernst Múzeum. Bp.

2009. *Digitális színháztörténet*. Bp., Budapest, OSZMI, (Színháztudományi szemle 38.)

GAJDÓ Tamás

2001. A színháztörténet-írás kezdetei. In: GAJDÓ Tamás szerk. *Magyar színháztörténet 1873–1920*. Bp., Magyar Könyvklub-OSZMI, 790–808.

2004. Molnár Ferenc dramaturgiája és előzményei. In: *A modern színház születése*. P. Müller Péter szerk. Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, 209–248.

GELLNER, Ernest

1987. „Nationalism and the two forms of cohesion in complex societies, In: GELLNER, Ernest., *Culture, Identity, and Politics*, Cambridge University Press.

GOETHE Johann Wolfgang

2015. Szabályok a színész számára (1803) (Regeln für Schauspieler. Fordította: Mann Lajos. *Criticali Lapok online*, 7–8.sz. https://www.criticallapok.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=33604. L. még

GROSSMAN Barbara Wallace

2009. *A Spectacle of Suffering: Clara Morris on the American Stage*. Southern Illinois University Press, (Theater in the Americas).

HERCZOG Noémi

2015. Újszemélyesség. A kortárs magyar színház új irányairól. *Színház*, április. <https://szinhaz.net/2015/04/12/herczog-noemi-ujszemelyesseg/>

HALL, Catherine

1979. The Early Formation of Victorian Domestic Ideology In: *Fit Work for Women*. Ed. by.

Sandra BURMAN. London, 15–32.

GIRARDIN, Emile De

É. n. *Lady Tartuffe*. Színjáték 5 felv. Ford. Országh Antal, Sógópéldány. KÁMSZ Dokumentációs Tára, Sz.1918.

GYÁNI, Gábor

1992. *Polgári otthon és enteriőr Budapesten*. In: HANÁK Péter öá.: *Polgári lakáskultúra a századfordulón*, Bp., MTA Történettudományi Intézete, (Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanumányok 10.)

2010. Nők, nacionalizmus és az individualizálódás In: *Emlékkönyv L. Nagy Zsuzsa 80. születésnapjára*, szerk., KOVÁCS Zoltán, PÜSKI Levente Debrecen, Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, 85–95.

2012. *Parlour and Kitchen. Housing and Domestic Culture in Budapest, 1870–1940*. CEU Press.

2012. Szobaeb és városi úri életforma. In: GY. G., *Az urbanizáció társadalomtörténete*, Kolozsvár, Korunk – Komp-Press, 259–273.

GYULAI Pál

1908. Divathölgyek [1855. okt. 3.]. *Dramaturgiai Dolgozatok*, I. Bp., Franklin-Társulat, 135–136.

1863. Lecouvreur Adrienne, *Koszorú*, jún. 28. 26 sz..617–618.

HANÁK Péter

1974. Polgárosodás és asszimiláció Magyarországon a XIX. században. *Történelmi Szemle*, (XVII) 4, 513–536.

HALLIGAN, PW; BASS, C; MARSHALL, JC eds.

2001. *Contemporary approaches to the study of hysteria*. Oxford University Press.

HATVANY Lajos,

1967. *Így élt Petőfi*, szerk., KISS József, PÁNDI Pál, s.a.r. KISS József, Bp., Akadémiai, II, HAY, Katia D

2017. August Wilhelm von Schlegel. In: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer), <https://stanford.library.sydney.edu.au/archives/sum2017/entries/schlegel-aw/>

HEREPEI János

2005. *A kolozsvári színház és színészet történetéből*. S. a. r. SAS Péter, Kolozsvár, Művelődés.

HOLLÓS István, Dr.

1906. Elmegyógyintézetéről és elmebetegekről. *Tolnai Világlapja*. 03. 272–279.

HORKAY HÖRCHER Ferenc

2014. *Esztétikai gondolkodás a felvilágosodás korában (1650–1800)*, Bp., Gondolat.

HORVÁTH Zsolt, K.

2011. Az életrajzi térről. Szempontok a biográfiai módszer és a szinoptikus szemlélet történeti alkalmazásához. *Korall*, 44. 154–176.

HUBERMAN, Georges Didi

2004. *Invention of Hysteria: Charcot and the Photographic Iconography of the Salpêtrière*, translated by Alisa Hartz The MIT Press.

JÁNOS-SZATMÁRI Szabolcs

2007. *Az érzékeny színház. A magyar színháztörténet a 18–19. század fordulóján*. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület.

JÁSZAI Mari emlékiratai

[1927]. LEHEL István, s. a. r. Bp., Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.

JÁSZAI Mari

1944 - *levelei*, KOZOCSA Sándor Dr, s.a.r., Bp., Pintér Jenőné vállalata.

JUSTH Zsigmond

é.n. *JUSTH Zsigmond naplója*. HALÁSZ Gábor S. a .r. bev, jegyz.. Athenaeum Kiadás,

KASSAI Vidor

é. n. *Emlékezései*. KAZOCSA Sándor S.a.r., Bp., Királyi Magyar Egyetemi Nyomda,

KÉKESI KUN Árpád

2004. A színházi realizmus paradigmájának kialakulása. In: MÜLLER Péter szerk.: *A modern színház születése*. Bp. 11–28.

KELEMEN Lajos

1982. A régi Mátéfi- vagy Ürmössy-ház [Kolozsvár] In: K. L., *Művészettörténeti tanulmányok*, II, bev., s. a. r., B. NAGY Margit, Kriterion, Bukarest, 90–93.

KERÉNYI Ferenc

1975. *A színjátéktípusok történeti leírásának elmélete és gyakorlata*. Magyar Színházi Intézet, Budapest, (Színházelméleti füzetek 2).

1981. *A régi magyar színpadon. 1790–1849*. Bp., Magvető Könyvkiadó.

2003. *Bajza József és a magyar színészet romantikus stílusfordulata*. Irodalomtörténet. 34/84. évf. 4. sz.

2005. „Szólnom kisebbség, bűn a hallgatás” (Az irodalmi élet néhány kérdése az abszolutizmus korában), Gyula, Békés Megyei Levéltár, 57–64.

2008. *Petőfi Sándor élete és költészete*, Bp., Osiris.

2010. *A régi magyar színésznők névhasználatáról*. In: Kerényi Ferenc: *Színek, terek, emberek: Irodalom és színház a 18–19. Században*, szerk. Szilágyi Márton, Scheibner Tamás, Bp., Ráció Kiadó, 139–145.

KERÉNYI Ferenc szerk.

1990. *Magyar színháztörténet 1790–1873*, Bp., Akadémiai.

KERSHAW Baz

2003. Curiosity or Contempt: On spectacle, the Human, and Activism. *Theatre Journal*, LV, 4. sz. 591–611.

KISS Csilla

2007. „Királynő vagy te a művészet országában!” *A színésznői szerepkör vizsgálata a 19. századi Magyarországon*. In: *A nők világa: Művelődés- és társadalomtörténeti tanulmányok*, szerk. FÁBRI Anna, VÁRKONYI Gábor, Bp., Argumentum, 89–108.

KONRÁD Jenő

1884. Hysteria és idült alkoholizmus egy esetéről. *Orvosi Hetilap*, 11. sz. 274.

KONRÁDYNÉ GÁLOS Magda

1985. Justh Zsigmond Albuma. *Színháztudományi Szemle* 16. 63–114.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/SZAK_SZIN_Sztsz_16

1987. Rozsnyai Kálmán – a színjátszás peremén. *Színháztudományi Szemle*, 24, 121–141.
Kótsi Patkó János

1973. *A Régi és Új Theátrum Históriaja és egyéb írások*. JORDÁKY Lajos kiad. Kriterion, Bukarest, 1973.

KOZMA Éva

2019. Komlóssy Ferenc színiigazgató kolozsvári évei. A színházalakítás és közönségnevelés kérdései. In: *Irodalomról, nyelvről és társadalomról. A kolozsvári Hungarológiai Tudományok Doktori Iskola tanulmányai*. ANDRÁS Orsolya et alii szerk, Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 229–260.

2019. A színésznő, aki „körén kívül volt.” Színészeti eszmények egy 19. századi színésznő, Komlóssyné Czégényi Erzsébet pályamodelljében. In: *Irodalomról, nyelvről és társadalomról. A kolozsvári Hungarológiai Tudományok Doktori Iskola tanulmányai*. András Orsolya et alii szerk, Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 261–290.

LESSING Gotthold Ephraim

1963. *Laokoón / Hamburgi dramaturgia*. Fordítók: Vajda György Mihály, Timár Ilona. Akadémiai Kiadó, Bp.

LANGLAND, Elizabeth

1992. *Nobody's Angels: Domestic Ideology and Middle-Class Women in the Victorian Novel*. Publications of the Modern Language Association of America, 107, 2. sz. 290–304.

LENHARDT Ede szerk.

1873. *A Magyar Színészet Évkönyve*, Pest.

L. N.

1869. Látogatás a tébolydában. *Vasárnapi Ujság* XVI. jún. 13. 24. sz.

LŐVEI Klára

1963. Prielle Cornélia: A kolozsvári jubiláris ünnepély alkalmából (1881. ápr. 14.). In: *Teleki Blanka és köre*, SÁFRÁN Györgyi vál. s.a.r., jegyz., előszó, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 508–509.

LUKÁCS Anikó

2002. Nemzeti divat a reformkori Pesten. *Korall*, 10, 40–56.

MÁLYUSZNÉ CSÁSZÁR Edit

1956. *Egy színészházaspár élete: Szerdahelyi Kálmán és Prielle Cornélia*. Bp., Művelt Nép Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó.

1963. *Adatok a magyar rendezés történetéhez a XIX. sz. második felében*. Budapest, Színháztudományi Intézet, Országos Színháztörténeti Múzeum, (Színháztörténeti könyvtár 10.)

1964. *Molnár György, a rendező*. Bp. Színháztudományi Intézet, Országos Színháztörténeti Múzeum, (Színháztörténeti könyvtár 16.)

1976. Keresztesi Papp Miklós, a magyar polgár. *Irodalomtörténet*, 58. évf. 3. sz. 671–682.

1983. Egy polgár, magasba ívelő pályán. *Színháztudományi Szemle*, 12. Budapest, 5–30.

1987. A rendi Nemzeti Színháztól a polgári nemzet színháza felé (1849-1873). In: KERÉNYI Ferenc szerk.: *A Nemzeti Színház 150 éve*. Bp., Gondolat, 37–56.

MARIUS

1896. A kis Nelli (P.C. Szebenben). *Kolozsvár*, márc. 18.

MARCO [MÁRKUS László]

1906. A nagyasszony, *A Hét*, márc. 4., 142.

MARGÓCSY István

1999. Petőfi és az irodalmi gépezet: Petőfi mint modern polgári író. In: Margócsy István., *Petőfi Sándor: Kísérlet*, Bp., Korona.

MÉSZÁROS Zsolt

Női hálózatok és a 19. századi divatlapok: A Magyar Bazár olvasóközönsége. *Magyar Könyvszemle*. 2017/3. 297-313. DOI 10.17167/mksz.2017.3.297–313

MCCONACHIE A., Bruce

1985. Towards a positivist theatre history. *Theatre Journal*, 37 (4). 465–486.

MICALE, Mark S

1985. The Salpetriere in the Age of Charcot: An Institutional Perspective on Medical History in the late Nineteenth Century. *Journal of Contemporary History*, XX, 4. sz. 703–731.

MIKLÓSY Gyula

2018 MIKLÓSY Gyula *naplója (1886–1888)*, s.a.r., szerk., kiad., jegyz. RAJNAI Edit, Studia Theatralica 5, (Budapest: Bibliotheca Nationales Hungaria).

MOLNÁR György

1880. *Világos előtt: Emlékeimből*, Szabadka, ny. Schleisinger Sándor könyvnyomdája.

MORAVCSIK Ernő Emil, Dr.

1897. *Gyakorlati elmekórtan*. Bp., Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat.

1909. *A neurasthenia (Idegesség)*. Bp.

N.

1847. *A Nemzeti Színház Törvénykönyve 1848 ápr. 1-től kezdve*. Pesten, ny. Beimel Józsefnél.

N.

1853. *Törvényszéki jegyzőkönyvek 1848–1853.* Nemzeti Színház, Kötetes itatok, OSZK SzT, 670.

N.

1869. Fáklyászene Prielle Cornéliának május 23-án. *Magyar Polgár*, máj. 26. 61 sz

N.

1873. *A Kolozsvári Nemzeti Színház törvénykönyve 1873. május 1-től kezdve.* Kolozsvár, Ny. K. Papp Miklós,

N

1881. *A Kolozsvári Nemzeti Színház Törvénykönyve.* Kiadatott 1881. május 1-én. Kolozsvár, Ny. Gámán János örököse,

N

1887. *Nemzeti Színház igazgatósági szabályrendelet* (Helybenhagyatott az 1884. évi augusztus hó 14-én kelt 10.409. számú belügyminiszteri rendelettel). Bp., Pesti Könyvnyomda RT.

N.

1906. Az idegesség gyógyításáról. *Magyar Lányok*, 98–99.

N

1926. Új eddig ismeretlen adatok Prielle Kornélia életéből. *Pesti Hirlap*, 130. sz. 07. 66.

N.

1898. Prielle Kornélia. *Máramarosi Lapok*, szept. 11., 3.

[N.N.],

1906. Ürmössy Miklós, ny. min. tanácsos, a budapesti D.F.E. elnöke. *Unitárius Közlöny*, 5. http://eda.eme.ro/bitstream/handle/mössy/23896/Unitarius_Kozlony_1906_05.pdf?sequence=1 (letöltés 2018. dec. 29.)

N.

1875. Pozzana Gualtieri mint Gauthier Margit. *Fővárosi Lapok*. júl. 30. 172. szám.

N.

2003. A Pesti Magyar Színésztársaság Törvényei Bajza József igazgatása alatt 1837–1838 évben. In: BAJZA József: *Szózat a Pesti Magyar Színház ügyében.* Szerk., előszó, jegyz. SZIGETHY Gábor, Bp., Neumann Kht., <http://mek.oszk.hu/05000/05073/html/gmbajza0003.html>

N

1888. A Karácsonyiak budai palotája. *Ország Világ*, IX. évf. nov. 3. 45.sz., nov. 10. 46.

SZ.

N

1892. Főúri műkedvelők gr. Karácsonyi Jenő budai palotájában. *Magyar Szalon*, 17.

NAMÉNYI Lajos

1900. Élet és jellem-rajzok, Prielle Kornélia Nagyváradon. *Vasárnapi Újság*, 41. sz., 675.

NÉMETH ANTAL

1929. *A színjátszás esztétikájának vázlata*, Bp., Klny. Budapesti Szemle, 617–618 sz.

1930. *Színészeti Lexikon*. Bp., Győző Andor kiadása.

NORA, Pierre

1993. *Az emlékezet és történelem között. A helyek problematikája*. Ford. K. Horváth Zsolt. Aetas. 1999/3. <https://epa.oszk.hu/00800/00861/00012/99-3-10.html>

OLÁH-GÁL Róbert

2012. Bolyai János hozzájárulása Marosvásárhely történetéhez. *Népújság*, 64, 90, 18083.

Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal.

1882. *Az 1881. év elején végrehajtott népszámlálás főbb eredményei megyék és községek szerint rendezve*, II, Bp., Orsz. M. Kir. Stat. Hivatal.

PATAKY Jenő

1926. *Bulyovszkyné vendégszereplései Kolozsvárt. Pásztortűz*, 12, 218–220.

PAULAY Ede

[1871]. A színészet elmélete. In: *Paulay Ede írásaiból*, SZÉKELY György szerk., Budapest, Magyar Színházi Intézet, 1988, 9–87.

1988. *Jelentése külföldi útjáról*. In: *Paulay Ede írásaiból*. SZÉKELY György szerk. Magyar Színházi Intézet, Bp., (Színháztörténeti könyvtár - Új sorozat 17). 125–181.

PAVIS, Patrice

2006. *Színházi szótár*. Ford.: GULYÁS Adrienn, MOLNÁR Zsófia, SEPSI Enikő, RIDEG Zsófia, Bp., L'Harmattan.

PÉCHY Blanka

1969. *Hűség és hűtlenség*, Bp., Magvető.

PERGŐ Celesztin

1833. Kótsi Patkó János ismertetése. *Társalkodó*, dec. 21. 102. sz. 406–407.

PÉTERFY Jenő

1932. *Dramaturgiai dolgozatai*. (Magyar Irodalmi Ritkaságok XIX.). Bp. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, I.

PINTÉR Márta Zsuzsanna

2005. „A Színészek társadalmi státusza”. In: *Magyar színháztörténet. 1920–1949*, főszerk. BÉCSY Tamás, SZÉKELY György, szerk. GAJDÓ Tamás, (Budapest: Magyar Könyvklub,), 1065–1123.

2006. *A magyar színházi szaknyelv kialakulása. A játék-néző palotától a színházig*. In: PAVIS Patrice: *Színházi szótár*. Ford.: Gulyás Adrienn et alii, Bp., L’Harmattan,

PISZTORA Ferenc

1980. Szociális presztízs a Monarchia korában. Státusszimbólumok a kor nagyzásos téveszméinek tükrében. *Valóság*, 876–890.

1981. Deviáns magatartásformák a Monarchia korabeli Magyarországon; A születési arisztokrácia súlya és a származás téveszmék gyakorisága a Monarchia társadalmában. *Orvosi Hetilap*, június, 243–245.

PORTER Roy

1993. The Body and the Mind, The Doctor and the Patient: Negotiating Hysteria In: Gilman, Sander L., Helen King, Roy Porter, G. S. Rousseau, and Elaine Showalter ed *Hysteria Beyond Freud*. Berkeley: University of California Press, 249. <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft0p3003d3/>

POSTLEWAIT Thomas, Bruce MCCONACHIE, eds.

1989. *Interpreting The Theatrical Past: Essays in the Historiography Of Performance* (American University Studies. Series 7), Iowa City, University of Iowa Press.

1989. Autobiography and Theatre History. In: Thomas POSTLEWAIT, Bruce MCCONACHIE, eds.: *Interpreting the Theatrical Past : Essays in the Historiography of Performance*. 248–272.

PRIELLE Kornélia

É.n. *Apró visszaemlékezések* (cikk, fogalmazvány). Ms. Petőfi Irodalmi Múzeum. V. 4713/1025. Darnay K. gyűjteménye

É.n. PRIELLE Kornélia *naplójegyzetei*. Ms. PIM. V.693.

É.n. *Kiegészítései Bayer József Déryné Naplója című kötetéhez.* Ms. OSZK. Kt., An. 4948.

É.n. *Csak 1868-tól kezdve tudok rendben számot adni vidéki vendégszerepléseim jegyzékéről,* OSZK Kt. An 4942/26.

É.N. *Látogatásom Bolyai Farkasnál,* OSZK, Ktt., An. 4951.

É..N. *Felekezet nélküli árvaházat létesíteni,* OSZK, Ktt., An. Lit. 4946.

É.n. *Beszédei, emlékversek stb. gyűjteménye,* OSZK Kt. An 4942/27.

PRIELLE Kornélia pénzkiadásainak jegyzéke. 1882–1905. OSZK Kt. An. 4954.

1879. Ismeretségem Petőfivel. *Koszorú*, I, 386–409.–41.

1890. Visszaemlékezések. *A Hét*, 2. 11.

1890. Visszaemlékezések. *Kolozsvár*. márc. 19., 65.

1892. *Duse Eleonoráról.* *Budapesti Hírlap*, május 1. 12. évf. 121. szám

1901. Először a Nemzeti Színháznál. *Vasárnapi Újság*, 48. évf., jún. 30., 414.

1901. Hogyan lettem színésznővé. *Új Idők* 541–542

1901. Az én pálmaágam. *Új idők*, VII, 405–406.

1902. Az én kortársaim. *Új Idők*. 424–426.

1905. Prielle Kornélia levele. Rákosi Jenő Sz. Prillel Kornélia urhölgytől, a Nemzeti Színház nagy művésznőjétől a következő levelet kapja nyilvános közlésre. Bp. okt. 7. *Magyar Nemzet*. 1905. okt. 19. 8.

PRONIÉ, Ernest

1942. *Une vie au théâtre. Sarah Bernhardt.* Alex Jullien, Geneva, Switzerland).54.

(Comédiens et comédiennes [2e série], théâtres divers / notices par F. Sarcey; portraits d'artistes gravés à l'eau-forte par L. Gaucherel et Ad. Lalauze)

PUKÁNSZKYNÉ KÁDÁR Jolán s.a.r., szerk.

1938–1940. *A Nemzeti Színház százéves története.* I– II. Bp., Magyar Történelmi Társulat.

1979. *A Budai Népszínház története.* Budapest, Magyar Színházi Intézet

RAJNAI Edit

2001. *Kísérletek a vidéki színház rendezésére. 1873–1890.* In: szerk. GAJDÓ Tamás, *Magyar színháztörténet: 1873–1920*, Bp., Magyar Könyvklub – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, 220–265.;

2010. *A színi kerületi rendszer kialakulása: (1879–1905)*, Doktori értekezés (kézirat), Bp., ELTE BTK, OSZK Színháztörténeti Tár, irattár, MS 711. 39, 223.

2018 „S lábához esve, mond: »Kegyelmes herceg«”. A 19. századi színpadi szövegmondásról. In: *“Volt a hazának egy-két énekem”*. Arany 200. Bibliotheca Nationalis Hungariae/Gondolat Kiadó, Bp. (Bibliotheca Scientiae et Artis 10.) 13–30.

RAKODCZAY Pál

1881. *Színpadi tanulmányok*. Budapest, Aigner Lajos,

1884. *A színészet rendszere. A drámai jellemalkotás eszmei és technikai elvei. A színészet történetéből, gyakorlatából vont tanulságok s az élet jelenségeinek megfigyelése alapján tárgyalva*. Bp.

1891. *Prielle Kornélia élete és művészete*, Bp., Singer és Wolfner könyvkereskedése, É.n. *Prielle Kornéliáról*. In: R. P. leveles ládája OSZK Kt., III, Fol Hung. 1484.

1911. *Egressy Gábor és kora*. I–II. köt. Budapest, Singer és Wolfner könyvkereskedése

REINELT, Janelle and ROACH, Joseph R.

2007. *Critical Theory and Performance*. Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Press,

REISZ László, Dr.,

1988. Egyletek a dualizmuskori Magyarországon. *Statisztikai Szemle*, 65. évf. 10. sz. 930–646.

REVEL, Jaques

1996. A mikroszintű vizsgálat és a társadalmi jelenségek konstruálása. *Aetas*, XI, 4: 217–237.

ROACH Joseph R.

1985. *The Player's Passion: Studies in the Science of Acting*. Newark, University of Delaware Press, London and Toronto, Associated University Press.

1992. Theatre History and Historiography. In *Critical Theory and Performance*. Edited by Janelle Reinelt and Joseph R. Roach, Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Press, 191–197.

SALAMON Ferenc

1907. Ifj. Dumas S. Gauthier Margit [1855. dec. 5.] In: S. F., *Dramaturgiai dolgozatok*, Franklin- Társulat, Bp.

SÁNDOR János

2003, *A szegedi színjátszás krónikája: A kőszínház és társulatainak története 1883–1944*, Szeged, Bába Kiadó.

SÁNDOR József

1910. *Az EMKE megalapítása és negyedszázados működése 1885–1910*, Az EMKE Kiadása.

SÁPOS Aranka, T.

2002A Töketeremesi járás etnikai összetétele a dualizmus korában I. A dualista Magyarország etnikai megoszlása. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* IV <http://epa.oszk.hu/00000/00033/00009/tsapos.htm>. (Letöltés: 2021. szept. 27.)

F. SARCEY Notices par

Comédiens et comédiennes [2e série], *théâtres divers*. Portraits d'artistes gravés à l'eau-forte par L. GAUCHEREL et Ad. LALAUZE)

https://www.lesarchivesduspectacle.net/?IDX_Spectacle=25376L

Victorien Sardou

É. n. *Dora*, színjáték 5 felv. Ford. Huszár Imre, KÁMSZ Dokumentációs Tára, sűgópéldány

1987. Dóra [részlet]. In: BAJOMI LÁZÁR Endre: *Francia tükör. Válogatás a 19. század magyar vonatkozású francia irodalmából*. Magvető, Bp. 386–398.

SCHOLZ Johann hrsg.

1878. *Almanach des Wiener Ring-Theaters*. hrsg. von Johann SCHOLZ, Souffleur <https://www.digital.wienbibliothek.at/wbrobv/content/pageview/3245735>

SEBESTYÉN István,

2003. Az egyesületek számbavételének módszertani problémái a történeti statisztikákban. *Statisztikai Szemle*, 4. 373–387.

SENETT Richard

1988. *A közéleti ember bukása*. Ford. Boross Anna, Bp., Helikon Kiadó

SHARPE Lesley

2002. Goethe and the Weimar theatre. In: Lesley SHARPE ed. *The Cambridge Companion to Goethe*. Cambridge University Press 116–128.

SCHÖPFLIN Aladár szerk.

1929-1931. *Magyar színművészeti lexikon*, Országos Színészegyesület és Nyugdíjintézete, Bp., I–IV.

STAUD Géza

1961. A magyar színésztörténet tárgya, feladata és módszerei. *Theatrum. Színháztudományi értesítő*, 7–20.

STEPHENSON, Barry

2001. Charcot's Theatre of Hysteria. *Journal of Ritual Studies*, Vol. 15, No. 1 (2001), pp. 27–37.

SZABÓ Eszter

2018. K. Papp Miklós és egy értelmiségi hálózat: A kulturális elit alakulása és működése a 19. század végi Erdélyben. *VERSO: Irodalomtörténeti folyóirat*, 2.sz. 35–51.

SZABÓ T. Attila gyűjt. szerk.

1995. *Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár*. VII. Bukarest–Budapest Kriterion Könyvkiadó–Akadémiai Könyvkiadó,.

2005. *Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár*. XII. Gyűjt. Szerk. SZABÓ T. Attila, főszerk. Kósa Ferenc, Kolozsvár–Budapest, Erdélyi Múzeum-Egyesület–Akadémiai Kiadó.

SZAKÁL Anna

2016. *Egy 19. századi gyűjtőhálózat mint kutatási probléma: A vadrózsák lehetséges megközelítési irányai*, doktori disszertáció, Babes-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Magyar Néprajz és Antropológiai Intézet, Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskola, 237–329.

SZALISZNYÓ Lilla

2012. Pennával teremtett egzisztencia (Vörösmarty Mihály és Bajza József megélhetési viszonyai 1837–1843 között). *ItK*, 116, 189–209.

SZÉCSI Noémi, GERA Eleonóra

2016. *A budapesti úrinő magánélete. 1860–1914*. Európa, Bp.

SZENDI Gábor

2004. A konverziós hisztéria fogalmának rövid története és neurobiológiai modellje. *Psychiatria Hungarica*, 2004. 19(4): 276–309.

SZÉKELY György

1987. *Az aranykor és árnyéka*. In: KERÉNYI Ferenc et alii szerk.: *A Nemzeti Színház 150 éve*. Bp., Gondolat, 57–96.

1990. A színeszet helyzete az önkényuralom idejében (1848–1861). In: *Magyar Színháztörténet. 1790–1873*, Kerényi Ferenc szerk., Budapest, 371–398.

2001. Német társulatok. In: Gajdó Tamás szerk. *Magyar Színháztörténet 1873–1920*. Magyar Könyvklub, OSZMI, 2001. 418–419.

SZÉKELY György szerk.

1990. *Magyar színházművészeti lexicon*, Bp. Akadémiai.

SZERB Antal

1941. *A világirodalom története*. Bp. Magvető Könyvkiadó.

SZERDAHELYI Kálmán

1865. Szerkesztői üzenet. *Fővárosi Lapok* II, máj. 19. 115 sz.

1869. Vidék. *Fővárosi Lapok*, jún. 24., 566.

1870. Parisból. (Szerdahelyi Kálmán leveleiből.) *Fővárosi Lapok*, VII, máj. 15. 104. sz.

1870. A conservatorium és theatre francais. (Páris, május 17.). *Fővárosi Lapok*, IV. május 26. 113. sz. 481–482.

SZIGLIGETI Ede

1857. October 7-én Gauthier Margit. Prielle Cornélia asszony vendég. *Magyar Posta* (I), okt. 8. 87. sz.

SZILÁGYI Márton

2007. Irodalomtörténet és társadalomtörténet határán. In: Sz. M., *Határpontok*. Bp., Ráció, 7–25.

2001. *Lisznyai Kálmán: Egy 19. századi írói életpálya társadalomtörténeti tanulságai*, Bp., Argumentum.

SZÍVÓS Erika

2009. *A magyar képzőművészet társadalomtörténet 1867–1918*, Új Mandátum.

TAKÁCS József

2007. Megfigyelt megfigyelők. In: Uő., *Ismerős idegen terep. Irodalomtörténeti tanulmányok és bírálatok*, Kijárat, 92–114.

TAR Gabriella Nóra

2002. „...hallám pengetni egy színészi oskola felállítását...” Színész- és balettiskolák a 18. és 19. századi Erdélyben. In: KEDVES Csaba, NAGY Júlia szerk. *School and Theatre in the Past and Nowadays. Az iskolai színjátszás múltja és jelene*. CDROM. Miskolc,

2004. *Gyermek a 18. és 19. századi Magyarország és Erdély színpadjain*, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület (Erdélyi Tudományos Füzetek, 244.).

2012. A színház „oskolája”. Nevelés és ismeretátadás a színház révén (18–19. század). In: EGYED Emese szerk.: *A látható jelentés*. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 27–53.

TAYLOR Diana

2003. *The Archive and the Repertoire: Performing Cultural Memory in the Americas*. Durham, NC and London: Duke University Press,

TOMPOS Lilla

2010. A dísz-magyar öltözetről. In: KOVÁCS Ferenc, RÉDEY Judit, TOMPOS Lilla, TÖRÖK Róbert, *Fardagály és kámvás rokolya: Divat és illem a 19. században*, Bp., Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, 61–71.

TÖRÖK Róbert

2010. *Fardagály és kámvás rokolya: Divat és illem a 19. Században*. Bp., Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, 61–71.

TÖRÖK Zsuzsa

2015. *A Wohl-nővérek emancipációja*, Aetas 301, 87–115.

ULRICH, Paul S.

2006. The Topography of German Theater outside Germany in the 19th century. In: Horst FASSEL und Paul S. ULRICH (Hg.): „welt macht theater“. *Deutsches Theater im Ausland vom 17. –20. Jahrhundert, Funktionweisen und Zielsetzungen*. Lit Verlag, Berlin, (Thalia Germanica, Band 4.) 76–98.

ÚJHÁZI Ede

1908. *Régi színészekről*. Bródy Sándor előszavával, Bp., Nap Ujságvállalat.

ÜRMÖSSY Lajos

1890. *Prielle Cornélia*, Erdélyi Híradó, márc. 22.

VADNAI Károly

1865. Nemzeti Színház. Május 12. Tündérujjak. *Fővárosi Lapok*, 2. évf. máj.14. 111. sz.

Vajda János

2000. *Összes Művei. Színibírálatok és színházi tárgyú glosszák*, BENE Kálmán s.a.r. XI, Orpheusz Kiadó.

Váradi Antal öá.

1884. *Az aesthetikai testtartás – és mozgástan kézikönyve. Függlékül Illemtan.*
GUTTMANN Oszkár: *Die Astetische bildung des Meschlichen Körpers című műve után az Orsz. Színészeti Tanoda használatára az igazgatóság megbízásából összeállította Dr. Váradi Antal*, Bp. Grill Károly Kir. Udvari Könyvkereskedése, 1884. (Az Orsz. Színészeti Tanoda Tan- és segédkönyvei).

1911. *Képek a magyar író- és színészvilágból. Színészek. I. rész.* Bp. Pesti Könyvnyomda Részvény-Társaság

VÁRI Sándor

1999. A női hisztéria Budapesten az 1880-as években. *BUKSZ* 184–193.

VÁRI Albert

1912. Simén Domokos. *Keresztény Magvető*, 47. évf. 5.sz- 257–274.
http://epa.oszk.hu/02100/02190/00445/pdf/KM_1912_05_257.pdf

VÉRTESEY Jenő

1908. Írók levelei Prielle Kornéliához. *ItK*, 18, 444–447.

VIGARELLO, George

2008. Igienei corpului și modelarea formelor. In: Alain CORBIN, Jean-Jaques COURTINE, Georges VIGARELLO szerk. *Istoria corpului. II. De la Revoluția Franceză la Primul Război Mondial*. Editura Art, București, 337–353.

R.W. VINCE

1989. Theatre History as an Academic Discipline. In: Thomas Postlewait & Bruce A. McConachie eds. *Interpreting the theatrical past : essays in the historiography of performance*, Iowa City : University of Iowa Press, 1–18.

VÖLGYESI Orsolya

2004. *Kuthy Lajos estélyei*, Budapesti Negyed, 46,
<https://epa.oszk.hu/00000/00003/00033/volgyesi.html>

WEBER Max

1978. *Economy and society: An outline of Interpretive Sociology*, ed. Guenther ROTH and Claus WITTICH, 2 vols., Berkley, Los Angeles, London, University of California Press.

[WOHL Janka] Egy nagyvilági hölgy

1891. *Illem: A jó társaság szabályai (Útmutató a művelt társas életben, negyedik bővített kiadás, Bp., Athenaeum Rt.*

WHITE Hayden

1973. *Metahistory. The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe.* John Hopkin University Press.

1997. A történelmi szöveg mint irodalmi alkotás. In: Uő, *A történelem terhe.* Osiris-Gond, 168–102.

2001. A történelem poétikája. *Aetas* 1, 134–164.

WOODS, Leigh

1989. Actors' Biography and Mythmaking: The Example of Edmund Kean. In: Postlewait: *Interpreting the Theatrical Past: Essays in the Historiography of Performance.* 230-247.

PROPRIILE PUBLICAȚII PE ACEST SUBIECT

BARTHA Katalin Ágnes

2016. Hírnév, patriotizmus és színésznőség Magyarországon a tömegkultúra századában. *Irodalomismeret*, 23 (2): 58–81.

2016. Egy színésznő és kolozsvári közönsége. *Helikon*. XXVII. 14. júl. 25.

2016. Színház az EMKE céljaiért. In: Bartha Katalin Ágnes szerk.: *Életpályák, programok a közművelődés szolgálatában: Tanulmányok az EMKE 130 évéről.* Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 147–164

2017. Társas viszonyok és Prielle Kornélia (színészéletmód, város és szállás összefüggéseiről). In: Bartha Katalin Ágnes, Bíró Annamária, Demeter Zsuzsa, Tar Nóra Gabriella szerk. *Hortus Amicorum. Köszöntőkötet Egyed Emese tiszteletére*, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 157-166.2018.

2018. Bulyovszkyné Szilágyi Lilla és a magyar színházi diskurzus, *ERDÉLYI MÚZEUM*, LXXX: (3), 69–81.

2018. Otthonteremtés a színészek körében a XIX. század utolsó harmadában. In: Egyed Emese, Fejér Tamás szerk: *Előadások A Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. Szakosztályában, CERTAMEN 5*, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 51–68.

2019. Újraképzelt színház: a színész író és író színésznő éneke. TÖRÖK Zsuzsa, szerk. *Nőszerepek a 19. században: lehetőségek és korlátok*, Reciti konferenciakötetek 4. Budapest: reciti, 135–152.

2019. A »szemtelen párisi grisetete«, »frivol, léha dolgok« és az erényes nőkép között. (Színésznői imázs és a színházi szerepkör viszonyáról a 19. században)”. In: Egyed, Emese; Pakó, László; Sófalvi, Emese (szerk.) *Előadások a Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. Szakosztályában, CERTAMEN 6*, Kolozsvár, Románia : Erdélyi Múzeum Egyesület, 65–78.

2020. Színészkonstrukció és szerepkör: a szalonszínésznőség szubjektivitásai”. In: Egyed Emese, Pakó László, Sófalvi Emese szerk.: *Előadások a Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum Egyesület I. szakosztályában. Kolozsvár, CERTAMEN, 7*, Kolozsvár, Románia : Erdélyi Múzeum Egyesület, 149–170.

2021. Prielle Kornélia bejátszott terei In: Körömi, Gabriella; Kuser, Judit; Verók, Attila szerk. *Dulce et utile: Tanulmányok Pintér Márta Zsuzsanna 60. Születésnapjára*, Eger, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Líceum Kiadó, 15–42.

2021. Nézői emlékezetek és a XIX. századi színpadi játék: Új s újabb természetesség. *HUNGAROLÓGIAI KÖZLEMÉNYEK (ÚJVIDÉK) 22*: 4, 87–102.

2022 Lilla von Bulyovsky und der ungarische Theaterdiskurs. Übersetzung: Gabriella Nóra Tar, In: Christian Neuhuber, Gabriella-Nóra Tar, Paul S. Ulrich hg.: *Das deutschsprachige Theater im Kontext europäischer Kulturgeschichte. Traditionen-Wechselbeziehungen-Perspektive*. Lit Verlag, Berlin, 141–157.

2022. Szenvedély által vezérelt kor- és kórkép a 19. századi színpadon. In: *Előadások a Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum Egyesület I. szakosztályában. Kolozsvár, CERTAMEN 9*, szerk. EGYED Emese, PAKÓ László, 109–132. 24 p.